

DE AFWIKKELING VAN EEN NALATENSCHAP

Inleiding.

Deze brochure geeft informatie over de juridische gevolgen van en wat er geregeld moet worden na het overlijden van een partner, familielid of kennis.

In deze brochure wordt ingegaan op de volgende vragen:

- Hoofdstuk 1: wie zijn de erfgenamen en wat betekenen de termen aanvaarden en verwerpen?
- Hoofdstuk 2: wat regelt de nieuwe wettelijke regeling voor de langstlevende echtgenoot en wat houden de meest voorkomende langstlevende-testamenten in?
- Hoofdstuk 3: welke praktische zaken moeten de erfgenamen regelen?
- Hoofdstuk 4: welke bijzondere rechten zijn er voor de partner en kinderen van de overledene?
- Hoofdstuk 5: welke rol speelt de notaris bij de afwikkeling van de nalatenschap?

Neem contact op

Als u of uw echtgenoot/geregistreerd partner failliet is of in de wettelijke schuldsanering zit, dan verzoek ik u dringend om contact met ons op te nemen. Dit kan namelijk tot gevolg hebben dat u niet zelfstandig kunt handelen in de nalatenschap.

Begrippen.

- I. In deze brochure wordt de echtgenoot van de overledene ook wel "de langstlevende" genoemd.
- II. Wat hierna wordt geschreven over echtgenoten, geldt ook voor degenen die zich bij de gemeente hebben laten inschrijven als geregistreerde partners. Op de samenwonende partners die niet zijn getrouwd of een geregistreerd partnerschap hebben, wordt apart ingegaan. Deze samenwoners worden hierna ook wel "partners" genoemd.
- III. De nalatenschap van iemand die overlijdt, bestaat uit al zijn bezittingen en schulden. Was de overledene gehuwd in gemeenschap van goederen, dan komt de helft van de bezittingen en schulden toe aan de langstlevende krachtens het huwelijksgoederenrecht. De andere helft vormt de nalatenschap.
- IV. In de voorbeelden en de verdere tekst wordt ervan uitgegaan dat de erfgenamen de nalatenschap zuiver aanvaarden.

HOOFDSTUK 1.

In dit hoofdstuk wordt uitgelegd wie op grond van de wet de erfgenamen van de overledene zijn. Daarna komt aan bod welke keuze een erfgenaam heeft, namelijk het aanvaarden, beneficiair aanvaarden of verwerpen van de nalatenschap.

Wie zijn de erfgenamen van de overledene?

Als de overledene een testament heeft gemaakt, kunnen daarin de erfgenamen bij name zijn genoemd. Ook kan in het testament bij de wettelijke regeling zijn aangesloten.

Als de overledene geen testament heeft gemaakt, regelt de wet wie de erfgenamen zijn.

De overledene kan dus bij testament één of meer erfgenamen benoemen. Als de overledene dat niet heeft gedaan, geldt de wet. De wet geeft aan dat de volgende personen erfgenamen zijn en voor welke erfdelen zij dat zijn:

- I. de echtgenoot en de kinderen*, ieder voor een gelijk deel ("het kindsdeel"); in dit geval geldt sinds 1 januari 2003 de wettelijke verdeling, die in hoofdstuk 2 wordt behandeld;
- II. als er geen echtgenoot of kinderen zijn, zijn de ouders en broers en zussen* de erfgenamen, ieder voor een gelijk deel; de ouders krijgen echter ieder minimaal één/vierde deel;
- III. als er geen personen zijn die genoemd zijn onder I en II, zijn de grootouders* de erfgenamen; en
- IV. als er geen personen zijn die genoemd zijn onder I, II en III, zijn de overgrootouders* de erfgenamen.

*Bij de eigen kinderen, de broers en zussen, de grootouders en de overgrootouders geldt dat indien één van hen is vóóroverleden maar zelf wel kinderen heeft achtergelaten, die kinderen samen in de plaats komen van de vóóroverleden persoon. Dit heet plaatsvervulling.

Nota Bene:

De partner waarmee de overledene heeft samengewoond is geen erfgenaam, tenzij er een testament is gemaakt waarin de partner als erfgenaam is aangewezen.

Voorbeelden

- I. *Een man overlijdt. Hij is getrouwd in gemeenschap van goederen en heeft twee kinderen. De helft van de gemeenschap van goederen is van zijn echtgenote, de andere helft vormt de nalatenschap. Zijn echtgenote en kinderen zijn dan de erfgenamen in de nalatenschap, ieder voor één/derde deel.*
- II. *Een vrouw overlijdt. Zij is niet getrouwd en heeft geen kinderen. Haar ouders zijn beiden al overleden. Zij heeft één broer en vier neven en nichten (kinderen van een vooroverleden broer). De erfgenamen van de vrouw zijn dan haar broer, voor de helft van de nalatenschap en haar vier neven en nichten, ieder voor één/achtste deel van de nalatenschap.*
- III. *Een vrouw overlijdt. Zij is niet getrouwd, maar woont wel samen. Zij heeft geen kinderen. Zij heeft in haar testament haar partner tot enig erfgenaam benoemd. Omdat de vrouw een testament heeft gemaakt, is het mogelijk dat de partner erfgenaam is. Als er niets was geregeld, zouden haar ouders en broers en zussen de erfgenamen zijn.*

Zuiver aanvaarden, beneficiair aanvaarden en verwerpen van een nalatenschap.

Als iemand erfgenaam is, dient hij zich uit te spreken over de aanvaarding van de nalatenschap. Een erfgenaam kan kiezen uit één van de drie onderstaande mogelijkheden. De mogelijkheid waarvoor gekozen wordt, kan worden aangegeven op de meegezonden "verklaring inzake nalatenschap". Zodra je als erfgenaam een keuze hebt gemaakt is deze in beginsel definitief en werkt deze keuze terug tot het moment van overlijden van de overledene.

Een erfgenaam kan de nalatenschap van de overledene:

- I. Zuiver aanvaarden.
Als een erfgenaam kiest voor zuivere aanvaarding van een nalatenschap, dan erft hij alle bezittingen en schulden samen met eventuele andere erfgenamen. Met andere woorden, een

erfgenaar accepteert zowel de voordelen als de nadelen uit de nalatenschap. Als er meer bezittingen zijn dan schulden, dan is dat uiteraard positief, maar als er meer schulden zijn dan bezittingen, dan moet een erfgenaar deze (voor zijn aandeel) uit zijn eigen vermogen betalen. Wanneer een erfgenaar zeker weet dat de nalatenschap positief is, dan wel wanneer een erfgenaar het risico op eventuele schulden voor lief neemt, kan een erfgenaar kiezen voor zuivere aanvaarding.

Het kan zijn dat een erfgenaar de nalatenschap van de overledene al zuiver heeft aanvaardt doordat hij zich al heeft gedragen als erfgenaar door bijvoorbeeld één of meer goederen van de nalatenschap te verkopen, te verdelen of weg te geven of zich toe te eigenen (alsof deze niet meer tot de nalatenschap behoren) dan wel doordat hij één of meer goederen van de nalatenschap heeft bezwaard met hypotheek of pandrechten (4:192 BW). Met andere woorden, een erfgenaar heeft geaccepteerd dat de bezittingen en schulden (voor zijn aandeel) in zijn eigen vermogen zijn terecht gekomen.

Als de erfgenaar deze keuze uitbrengt, kan de erfgenaar de nalatenschap niet meer verwerpen en in beginsel ook niet meer beneficiair kan aanvaarden (gelet op de wettelijke uitzonderingen in bijzondere gevallen).

Slechts in een enkel geval is het noodzakelijk de verklaring van zuivere aanvaarding in te schrijven in het boedelregister bij de rechtbank. Dit is het geval wanneer een erfgenaar nog geen keuze heeft gemaakt én bekend is met het feit dat er andere erfgenamen zijn die de nalatenschap reeds beneficiair hebben aanvaardt (zie hierna onder II). Indien hier sprake van is, dient de erfgenaar dit zo spoedig mogelijk door te geven aan de notaris, omdat de verklaring dan binnen 3 maanden moet worden ingeschreven. Deze situatie doet zich in de praktijk bijna nooit voor. Voor de inschrijving van de verklaring in het boedelregister verwijs ik naar hetgeen hierna onder "inschrijving in het boedelregister/kosten" is opgenomen.

II. Beneficiair aanvaarden.

Als een erfgenaar kiest voor beneficiaire aanvaarding, dan wordt hij wel erfgenaar en krijgt hij wel (zijn aandeel in) de nalatenschap, maar komt de nalatenschap (inclusief de schulden) vooralsnog niet in zijn eigen vermogen. Dit wil zeggen dat een erfgenaar wel de positieve resultaten wil ontvangen, maar niet met zijn privévermogen aangesproken wil worden voor betaling van een tekort in de nalatenschap. Wanneer een erfgenaar een nalatenschap beneficiair aanvaardt moet deze nalatenschap op grond van de wet volgens bijzondere regels worden afgewikkeld (de zogenaamde vereffeningsprocedure).

Zo moet je onder meer:

- een akte van boedelbeschrijving op (laten) maken met een opsomming van alle schulden en bezittingen van de nalatenschap.
Soms wordt de kantonrechter hierbij ingeschakeld, onder wiens toezicht de schuldeisers zoveel mogelijk worden voldaan.
- schuldeisers oproepen.
Je moet bekende schuldeisers persoonlijk aanschrijven en informeren over hun vordering. De rechter kan bepalen dat je ook een advertentie moet plaatsen om schuldeisers op te roepen.

Aangezien de afwikkeling van een beneficiair aanvaarde nalatenschap meer werk is voor de erfgenamen dan de afwikkeling van een zuiver aanvaarde nalatenschap, brengt het beneficiair aanvaarden van een nalatenschap extra kosten met zich mee. Mocht je als erfgenaam echter niet zeker weten of de nalatenschap positief is, of mocht je het risico op het betalen van het tekort in de nalatenschap niet willen lopen, dan doe je er verstandig aan om de nalatenschap beneficiair te aanvaarden.

Indien een erfgenaam kiest voor beneficiaire aanvaarding, dan is hij verplicht om de verklaring van beneficiaire aanvaarding in te schrijven in het boedelregister bij de rechtbank. Voor de inschrijving van de verklaring in het boedelregister verwijs ik naar hetgeen hierna onder "inschrijving in het boedelregister/kosten" is opgenomen.

III. Verwerpen.

Als een erfgenaam er voor kiest om de nalatenschap te verwerpen, dan krijgt hij niets uit de nalatenschap (bijvoorbeeld ook geen fotoboeken of sieraden) maar kan hij ook niet met zijn privévermogen aangesproken worden tot betaling van eventuele schulden. Verder is de erfgenaam ook niet betrokken bij de afwikkeling van de nalatenschap en dus ook niet bij het eventueel verdelen van de spullen. Aangezien verwerping daarnaast ook andere gevolgen heeft, doet een erfgenaam die overweegt om de nalatenschap te verwerpen er verstandig aan om contact op te nemen met de notaris.

Enkele problemen die verbonden kunnen zijn aan het verwerpen van een nalatenschap zijn:

- dat ondanks de verwerping toch erfbelasting betaald moet worden;
- dat na de verwerping eventuele kinderen van degene die verwerpt als erfgenamen kunnen opkomen door zogenaamde wettelijke plaatsvervulling;
- dat er problemen kunnen bestaan als een afstammeling een beroep doet op zijn/haar legitieme portie;
- dat ondanks de verwerping een schuldeiser van de verwerpende erfgenaam toch in beeld kan komen;
- dat ondanks de verwerping door een echtgenoot, de schulden wellicht toch bij die echtgenoot te verhalen zijn;
- dat, als de verwerpende erfgenaam in de bijstand zit, de overheid negatieve financiële consequenties kan verbinden aan een verwerping;
- dat, als de verwerpende erfgenaam alimentatie betaalt of ontvangt, een verwerping consequenties voor die alimentatie kan hebben;
- dat de erfgenaam die verwerpt nog wel recht kan hebben op een uitkering van een levensverzekering, die echter wel in de afwikkeling van de nalatenschap (deels of geheel) aan schuldeisers van de nalatenschap kan toekomen.

Indien een erfgenaam kiest voor het verwerpen van de nalatenschap, dan is hij verplicht om de verklaring van verwerping in te schrijven in het boedelregister bij de rechtbank. Voor de inschrijving van de verklaring in het boedelregister verwijs ik naar hetgeen hierna onder "inschrijving in het boedelregister/kosten" is opgenomen.

Inschrijving in het boedelregister/kosten

Indien de verklaring aanvaarding nalatenschap moet worden ingeschreven in het boedelregister bij de rechtbank, kan dat:

- door de verklaring inzake nalatenschap te tekenen en aan ons op te sturen. Wij dragen dan namens de erfgenaam zorg voor de inschrijving van deze verklaring in het boedelregister; of

- door de verklaring in persoon bij de centrale balie van de bevoegde rechtbank af te leggen.

Als de verklaring moet worden ingeschreven in het boedelregister, moet de erfgenaam rekening houden met de kosten voor de griffierechten van € 155,00 (dit bedrag is onder voorbehoud van wijzigingen). Daarnaast moet de erfgenaam bij inschakeling van de notaris voor de verdere afwikkeling ook rekening houden met notariskosten.

Belangrijk voor het maken van een goede keus!

Het is begrijpelijk dat erfgenamen niet teveel rompslomp en formaliteiten bij de afwikkeling van een nalatenschap willen. Zij zullen dus het liefst gewoon (zuiver) aanvaarden. Een waarschuwing is hier echter op zijn plaats. Stel dat er verontreinigde grond in de nalatenschap zit en de eigenaar daarop wordt aangesproken. Of een ander geval: de overledene heeft ooit een fout gemaakt in zijn bedrijf, wat pas na zijn overlijden aan het licht komt. Ook hier kunnen de erfgenamen worden aangesproken. Een derde geval: de overledene heeft nog schulden aan de kinderen van zijn eerder overleden echtgenoot wegens het destijds in werking getreden langstlevende testament van zijn echtgenoot of tegenwoordig op grond van de wet. Hier geldt steeds het gezegde: het venijn zit hem in de staart. Gaat u dus goed na of er claims of schulden zijn waar u zo op het eerste oog niet bij stilstaat. Een beneficiaire aanvaarding kost meer tijd en geld, maar de formaliteiten vallen in de praktijk vaak mee. Daarnaast kan het een boel ellende achteraf voorkomen.

De formaliteiten vallen mee als er in het testament een executeur is benoemd die kan aantonen dat er een ruimschoots positief saldo is in de nalatenschap. In dat geval kan worden volstaan met het maken van een overzicht van de bezittingen en schulden. Blijkt later dat er toch nog een schuld is, dan kunnen de erfgenamen hiervoor in beginsel niet worden aangesproken.

Hoewel een zuivere aanvaarding meestal goed uitpakt (omdat het saldo van veel nalatenschappen positief is) kan dat in uw situatie natuurlijk anders zijn. Zorg daarom dat u genoeg weet over de omvang van de bezittingen en schulden van de overledene, voordat u een keuze maakt.

HOOFDSTUK 2.

Dit hoofdstuk bespreekt de situaties dat iemand bij zijn overlijden kinderen en een echtgenoot of partner achterlaat. Het is daarbij van belang of er wel of geen testament is gemaakt. De verschillende situaties worden afzonderlijk beschreven.

Situatie I:

de overledene was getrouwd en had kinderen en er is geen testament gemaakt.

Sinds 1 januari 2003 is de nieuwe wettelijke regeling van toepassing. De wet spreekt dan van de "wettelijke verdeling".

Deze regeling houdt in dat de langstlevende automatisch alle goederen van de nalatenschap krijgt. De langstlevende moet daartegenover alle schulden voor zijn rekening nemen.

De kinderen krijgen hun erfdeel in de vorm van een vordering in geld op de langstlevende. De kinderen kunnen deze vordering in principe pas opeisen bij het overlijden van de langstlevende.

Nota Bene:

1. Als de langstlevende de wettelijke verdeling niet wil, kan hij deze ongedaan maken. Daarvoor moet de langstlevende binnen drie maanden na het overlijden bij de notaris een verklaring

hebben afgelegd. De verklaring moet binnen die termijn zijn ingeschreven bij de rechtbank. Een reden voor het ongedaan maken van de wettelijke verdeling kan zijn, dat de langstlevende bijvoorbeeld een deel van de nalatenschap wil doorschuiven naar de kinderen. Dit kan fiscaal voordelen hebben.

2. De wettelijke verdeling geldt ook als de langstlevende is hertrouwd en dan overlijdt. De tweede echtgenoot krijgt dan automatisch alle goederen van de nalatenschap en moet alle schulden voor zijn rekening nemen. De kinderen krijgen alleen een vordering in geld op de stiefouder. Welke bijzondere rechten de kinderen in dat geval hebben, staat in hoofdstuk 4.
3. Deze wettelijke verdeling is niet van toepassing op samenwoners.

Voorbeeld

Een man overlijdt. Hij is getrouwd in gemeenschap van goederen en heeft twee kinderen.

De gemeenschap van goederen bestaat uit banktegoeden (€ 30.000), een huis (€ 200.000) en een hypotheekschuld (€ 50.000).

Het saldo van de gemeenschap van goederen is dus € 180.000 (zijnde de waarde van het huis minus de hypotheekschuld, ofwel € 200.000 - € 50.000 = € 150.000, plus de banktegoeden van € 30.000).

De helft van de gemeenschap van goederen (€ 90.000) is van zijn echtgenote, de andere helft (€ 90.000) vormt de nalatenschap. Zijn echtgenote en kinderen zijn ieder voor één/derde deel erfgenaam.

De echtgenote heeft in waarde recht op € 90.000 + € 30.000 = € 120.000.

De beide kinderen hebben ieder recht op € 30.000.

Omdat de wettelijke verdeling van toepassing is, krijgt de langstlevende alle goederen (banktegoeden en huis) en moet de schulden (hypotheekschuld) voor haar rekening nemen.

De kinderen krijgen op de langstlevende een vordering ter grootte van hun erfdeel, dus van € 30.000. Deze vordering kunnen zij pas opeisen na overlijden van de langstlevende.

Situatie II:

de overledene was getrouwd en had kinderen en er is wel een testament gemaakt.

Er kunnen verschillende testaments zijn gemaakt. Hieronder worden de meest voorkomende langstlevende-testamenten besproken.

- A. Er is een **testament gemaakt met als basis de wettelijke verdeling**. Op bepaalde punten is van de wettelijke regeling afgeweken. In beginsel geldt dan wat hiervoor onder situatie I is geschreven.
Wanneer er stiefkinderen zijn, kunnen zij in de wettelijke verdeling zijn betrokken, zodat zij ook erfgenamen zijn. Dit moet wel uitdrukkelijk in het testament zijn bepaald. De stiefkinderen krijgen dan net als de eigen kinderen een vordering op de langstlevende, die pas bij het overlijden van de langstlevende opeisbaar is. De eigen kinderen moeten dit accepteren en kunnen niet met een beroep op de legitieme portie moeilijk doen over de benoeming van de stiefkinderen tot erfgenaam.
- B. Er is een "**testament ouderlijke boedelverdeling**" gemaakt.
Na 1 januari 2003 kunnen zulke testaments niet meer gemaakt worden. Een oud "testament ouderlijke boedelverdeling" blijft geldig en heeft in grote lijnen dezelfde uitwerking als de wettelijke verdeling. Zie daarvoor hetgeen is beschreven onder situatie I.

Nota Bene:

1. Als de langstlevende de uitwerking van de ouderlijke boedelverdeling niet wil, kan hij ervoor kiezen deze geheel of gedeeltelijk niet uit te voeren. De termijn die daarvoor geldt is in het testament vermeld. Vaak is die termijn acht maanden. Dit kan door een verklaring af te leggen of een akte op te maken met daarin een andere verdeling. Een reden voor het ongedaan maken van de uitwerking van de ouderlijke boedelverdeling kan zijn, dat de langstlevende bijvoorbeeld een deel van de nalatenschap wil doorschuiven naar de kinderen. Dit kan fiscaal voordelen hebben.
 2. In dit testament kunnen stiefkinderen niet zoals bij de wettelijke verdeling gelijk met de eigen kinderen meelopen. In de praktijk is soms in het testament opgenomen dat de stiefkinderen een bedrag krijgen dat gelijk is aan het deel van de "eigen" kinderen.
- C. Er is een "**vruchtgebruik testament**" gemaakt.
- Een vruchtgebruik testament houdt in dat de langstlevende het vruchtgebruik krijgt van de nalatenschap. Alle vruchten en inkomsten (bijvoorbeeld rente, dividend, woongenot) uit het nagelaten vermogen komen aan de langstlevende toe.
- De kinderen en eventueel de langstlevende zijn als erfgenamen aangewezen, onder de last van het vruchtgebruik.
- Het vruchtgebruik vervalt automatisch zodra de langstlevende overlijdt. In het testament zijn vaak nog meer gevallen genoemd, waarin het vruchtgebruik eindigt.

Nota Bene:

1. Als de langstlevende de uitwerking van het vruchtgebruik testament niet wil, kan hij ervoor kiezen deze geheel of gedeeltelijk niet uit te voeren. Dit kan door een akte op te maken met daarin een andere verdeling. Een reden daarvoor kan zijn dat sinds de invoering van de Wet inkomstenbelasting 2001 de uitwerking van het vruchtgebruik testament nadelige gevolgen kan hebben. Dit kan soms voorkomen worden door de nalatenschap anders te verdelen.
2. Formeel moet het recht van vruchtgebruik door middel van een notariële akte worden gevestigd. In verband met de Wet inkomstenbelasting 2001 is dat in de meeste gevallen ook verstandig. De vestiging van het vruchtgebruik moet binnen twee jaar na het overlijden gebeuren.
3. Aan de langstlevende kan in het testament het recht zijn toegekend de goederen die onder het vruchtgebruik vallen te verteren. Dat betekent dat hij die goederen ook mag gebruiken voor zijn eigen uitgaven (bijvoorbeeld banktegoeden die onder het vruchtgebruik vallen gebruiken voor levensonderhoud).

Voorbeeld

Een man overlijdt. Hij is getrouwd in gemeenschap van goederen en heeft één dochter. De gemeenschap van goederen bestaat uit banktegoeden, een huis en een hypotheekschuld. De man heeft een vruchtgebruik testament gemaakt.

De helft van de gemeenschap van goederen (dus de helft van de banktegoeden, het huis en de hypotheekschuld) is van zijn echtgenote, de andere helft vormt de nalatenschap. Zijn echtgenote en dochter zijn ieder voor de helft erfgenamen.

De langstlevende heeft recht op de helft + één/vierde deel = drie/vierde deel van alle goederen en schulden.

De dochter heeft dan recht op één/vierde deel van alle goederen en schulden. Van dat deel heeft de langstlevende het vruchtgebruik. Dat betekent dat de langstlevende de rente van de bank ontvangt, het woongenot van het huis heeft en verplicht is de hypotheekrente te betalen.

Bij het overlijden van de langstlevende vervalt het vruchtgebruik en is de dochter dus al eigenaar van 25% van de goederen en schulden.

Als de langstlevende niet bij testament is afgeweken van de wettelijke erfopvolging, is de dochter haar enige erfgename en krijgt de overige 75% in de goederen en schulden.

Situatie III:

de overledene was niet getrouwd, maar woonde wel samen met een partner en had kinderen. Er is geen testament gemaakt.

De partner is geen erfgenaam, want de wet bepaalt dat alleen echtgenoten erfgenamen zijn van elkaar. Zie hoofdstuk 2.

De kinderen zijn in deze situatie dus de enige erfgenamen.

Situatie IV:

de overledene was niet getrouwd, maar woonde wel samen met een partner en had kinderen. Er is wel een testament gemaakt.

Het meest voorkomend testament is in dat geval een regeling waarbij de langstlevende tot enig erfgenaam is benoemd en de kinderen een bedrag gelegateerd krijgen ter grootte van hun kindsdeel. Dit lijkt op situatie I en II A/B.

Een ander veel voorkomend testament is in dat geval het "**vruchtgebruik testament**". Hiervoor geldt hetzelfde als hierboven bij situatie II C is beschreven. De partner krijgt dan het vruchtgebruik van de nalatenschap.

HOOFDSTUK 3.

In dit hoofdstuk wordt uitgelegd wat er na het overlijden zoal geregeld moet worden.

Begrafenis of crematie.

Binnen 6 werkdagen moet de begrafenis of crematie van de overledene plaatsvinden. De erfgenamen of executeur regelen dit.

De verklaring van erfrecht.

Na het overlijden worden de banktegoeden van de overledene meestal geblokkeerd. Om weer over deze tegoeden te kunnen beschikken is vaak eerst een verklaring van erfrecht nodig.

Het zou lastig zijn als alle erfgenamen gezamenlijk naar de bank moeten gaan om geld op te nemen. Het is praktischer dat één persoon dat namens de erfgenamen kan doen.

Als er meerdere erfgenamen zijn, kunnen de erfgenamen een volmacht afgeven, waarbij zij één persoon machtigen om namens hen te handelen.

'Beperkte boedelvolmacht'

In sommige gevallen geven de erfgenamen een 'beperkte boedelvolmacht', waarbij de gevolmachtigde alleen de erfenis mag 'beheren'. De gevolmachtigde kan dan onder andere over de bankrekeningen beschikken, belastingaangiften doen en de eenvoudige lopende zaken

afwikkelen. Maar bijvoorbeeld het verkopen van een huis kan niet zomaar! Hiervoor is dan toestemming van alle erfgenamen nodig.

'Volledige boedelvolmacht'

Echter, soms geven de erfgenamen een 'volledige boedelvolmacht', waarbij de gevolmachtigde de afwikkeling van de totale erfenis mag regelen. De gevolmachtigde kan dan niet alleen over de bankrekeningen beschikken, maar bijvoorbeeld ook een huis verkopen.

Is de wettelijke verdeling of een "testament ouderlijke boedelverdeling" van toepassing, dan is de langstlevende automatisch als enige bevoegd over de goederen van de nalatenschap te beschikken.

Executeur

Het is ook mogelijk dat de overledene bij testament (of een codicil gemaakt vóór 1 januari 2003) een executeur heeft benoemd. Deze executeur is dan automatisch bevoegd namens de erfgenamen te handelen. De erfgenamen hoeven daarvoor geen volmacht of toestemming te geven. Als de executeur de benoeming wil aanvaarden, geeft de notaris een variant van de verklaring van erfrecht af: de zogenaamde "verklaring van executele".

De executeur kan dan - net als bij de 'beperkte boedelvolmacht' - over de bankrekeningen beschikken, belastingaangiften doen en de eenvoudige lopende zaken afwikkelen. Ook hier geldt dat hij niet zomaar een huis kan verkopen! Hiervoor is toestemming van alle erfgenamen nodig.

Afwikkelingsbewindvoerder

Heeft de overledene niet alleen een executeur benoemd, maar ook een afwikkelingsbewindvoerder, dan mag deze afwikkelingsbewindvoerder - net als bij de 'volledige boedelvolmacht' - in beginsel de afwikkeling van de totale erfenis mag regelen. De gevolmachtigde kan dan niet alleen over de bankrekeningen beschikken, maar bijvoorbeeld ook een huis verkopen. In sommige gevallen is hier nog wel de toestemming van een of meer erfgenamen voor nodig. Voor de precieze inhoud van het afwikkelingsbewind wordt verwezen naar het testament.

De nalatenschap afwikkelen.

Als de verklaring van erfrecht is afgegeven kan de gevolmachtigde de nalatenschap gaan afwikkelen. De gevolmachtigde kan alle nota's betalen, bijvoorbeeld die voor de begrafeniskosten, crematiekosten, gas-water-elektra of voor abonnementen.

Eventuele restituties kan de gevolmachtigde op de bankrekeningen laten overmaken.

De gevolmachtigde kan verder zorgen voor het opzeggen van abonnementen en lopende contracten.

Ook mag de gevolmachtigde de inkomstenbelasting- en erfbelastingaangifte invullen. De belastingdienst geeft op het formulier aan vóór welke datum de aangifte moet worden ingediend. Voor de erfbelastingaangifte geldt in beginsel een termijn van acht maanden na het overlijden.

Meer in het algemeen gesproken kan de gevolmachtigde dus alle lopende zaken van de overledene afhandelen.

Moeten er grote beslissingen worden genomen, zoals de beslissing tot verkoop van een woning of aandelen, dan moeten alle erfgenamen daarmee vooraf instemmen.

De nalatenschap verdelen.

Het blijkt in de praktijk dat er gemiddeld ongeveer een jaar nodig is, voordat een nalatenschap is afgewikkeld.

Als alle lopende zaken zijn afgehandeld, kan de balans worden opgemaakt van wat er te verdelen is. De gevolmachtigde moet aan de erfgenamen rekening en verantwoording afleggen van zijn beheer. Als alle erfgenamen akkoord gaan, kan de nalatenschap worden verdeeld.

Wanneer er alleen geld te verdelen is, kan dat eenvoudig doordat de gevolmachtigde ieders erfdeel naar een door de erfgenamen opgegeven bankrekening overmaakt.

Als er bijvoorbeeld ook onroerende zaken (zoals een woning of appartement) of aandelen in een B.V. te verdelen zijn, is daarvoor een notariële akte nodig. Zie daarvoor hoofdstuk 5.

Nota Bene:

1. De inboedel wordt vaak al in een vroeg stadium verdeeld tussen de erfgenamen. Dit is geen probleem, mits alle erfgenamen daaraan meewerken.
2. Is de wettelijke verdeling van toepassing, of een testament ouderlijke boedelverdeling, dan hoeft hiervoor geen akte te worden opgemaakt. De langstlevende krijgt de hele nalatenschap automatisch. Wij raden u wel aan om vast te leggen hoe hoog de vorderingen van de kinderen zijn, of de vorderingen rente dragen en wanneer de vorderingen (en de rente) opeisbaar zijn. Bij het vruchtgebruik testament is het verstandig een akte op te maken. Ook ingeval de langstlevende wil afwijken van de wettelijke verdeling of de ouderlijke boedelverdeling, is het nodig een akte op te maken. De notaris kan de erfgenamen hierover informeren, zie hoofdstuk 5.

Boetevrij oversluiten/aflossen hypotheek

Soms kan bij een bank de hypotheek na het overlijden van een partner boetevrij worden overgesloten naar een lagere rente, of mag er boetevrij afgelost worden. Soms mag er zelfs boetevrij overgesloten worden naar een andere bank. Daarvoor moet het inkomen wel voldoende zijn, en er zijn bijkomende advies-, notaris -en taxatiekosten..

Sommige banken benaderen de klant zelf na het overlijden, bij andere banken moet de langstlevende zelf in actie komen om gebruik te kunnen maken van deze mogelijkheden. Vaak geldt hiervoor een termijn van 6 tot 12 maanden.

Wanneer de achtergebleven partner niet zelf heeft getekend voor de hypotheek en dus geen schuldenaar is, zijn niet alle banken bereid om de klant boetevrij te laten oversluiten naar een lagere rente. De banken die wel hiertoe bereid zijn, kunnen de langstlevende partner vragen om een samenlevingsovereenkomst.

HOOFDSTUK 4.

In dit hoofdstuk worden de bijzondere rechten van echtgenoten, samenwoners en kinderen besproken.

Bijzondere rechten voor echtgenoten en samenwoners.

In het nieuwe erfrecht zijn voor de echtgenoot of samenwoner die achterblijft en geheel of gedeeltelijk is onterfd, mogelijkheden opgenomen om in bepaalde gevallen aanspraak te maken op bijzondere rechten.

De echtgenoot heeft in ieder geval het recht om gedurende de eerste zes maanden na het overlijden de echtelijke woning en de inboedel te blijven gebruiken. Dit geldt ook voor personen die met de overledene een duurzame gemeenschappelijke huishouding voerden (samenwoners).

De echtgenoot kan de erfgenamen verzoeken om na die zes maanden aan haar het vruchtgebruik af te geven van:

- a. de door die echtgenoot bewoonde woning en inboedel; en
- b. andere goederen van de nalatenschap.

De langstlevende moet voor het vruchtgebruik van de onder b. genoemde goederen dan wel kunnen aantonen dat hij daar behoefte aan heeft, bijvoorbeeld omdat hij zelf geen inkomsten of vermogen heeft. De kantonrechter kan hiervoor regels vaststellen.

Dit recht geldt niet voor samenwoners.

De partner die aanspraak wil maken op dit vruchtgebruik doet er goed aan, in verband met de korte vervaltermijnen van een half jaar of een jaar, binnen vijf maanden na het overlijden contact op te nemen met de notaris voor meer informatie.

Bijzondere rechten voor kinderen.

I. De legitieme portie.

Kinderen hebben het recht om een beroep te doen op hun legitieme portie. Als een kind is vooroverleden, komt de legitieme portie van de overledene aan zijn afstammelingen toe. Doet een kind een beroep op zijn legitieme portie, dan wil dat zeggen dat hij de helft van het erfdeel dat hij normaal zou verkrijgen, in geld kan opvragen bij de erfgenamen. Voor de berekening van de legitieme portie moeten de meeste giften bij de nalatenschap worden geteld.

Het recht op de legitieme portie is slechts een recht op geld. Dat betekent dat een kind de uitwerking van een testament niet kan aantasten.

Onder het oude recht had een kind ook recht op goederen uit de nalatenschap. Daardoor kon soms de uitwerking van een testament worden aangetast. Dat is verleden tijd.

Wanneer een erfgenaam overweegt een beroep te doen op zijn legitieme portie, dient deze zo spoedig mogelijk contact op te nemen met Vechtstede Notarissen. Het is namelijk van belang dit te doen voordat drie maanden na het overlijden zijn verstreken, omdat in veel gevallen een beroep na drie maanden negatieve gevolgen kan hebben.

Als de verkrijging van een kind niet "vrij en onbezwaard" is, kan het kind zijn legitieme portie in geld verkrijgen, zonder dat zijn eventuele verkrijging daarop in mindering komt. Hij moet dan wel in bepaalde gevallen de nalatenschap binnen drie maanden verwerpen en een

verklaring bij de rechtbank afleggen. Onder bepaalde omstandigheden kan het zijn dat hetgeen het kind had kunnen verkrijgen uit de nalatenschap, in mindering komt op zijn legitieme portie. De notaris kan hierover meer informatie geven.

Of het geld waar het kind recht op heeft direct moet worden uitgekeerd of bijvoorbeeld pas na het overlijden van de langstlevende, is afhankelijk van de wet, het testament en de verdere omstandigheden.

II. De wilsrechten.

Als een echtgenoot overlijdt, krijgt de langstlevende op grond van de wettelijke verdeling alle goederen in eigendom. De kinderen krijgen een vordering in geld op hun ouder (zie ook hoofdstuk 2).

Als de langstlevende ouder hertrouwt en daarna komt te overlijden geldt opnieuw de wettelijke verdeling en krijgt zijn tweede echtgenoot alle goederen van de nalatenschap. De kinderen krijgen een vordering in geld op hun stiefouder.

Dat betekent dat de kinderen geen goederen krijgen uit de nalatenschappen van hun eigen ouders. Als de stiefouder overlijdt, zijn zij namelijk niet de erfgenamen van de stiefouder, tenzij de stiefouder dit bij testament heeft bepaald.

In het nieuwe erfrecht is opgenomen dat kinderen in bepaalde gevallen hun zogenaamde "wilsrechten" kunnen uitoefenen op goederen uit de nalatenschap van hun overleden ouder(s).

Dat betekent dat de langstlevende ouder of de stiefouder goederen aan de kinderen moet overdragen tegen inwisseling van hun vordering in geld.

Zolang de langstlevende of de stiefouder nog leeft krijgt deze het vruchtgebruik van die goederen. Bij het overlijden van de langstlevende of stiefouder vallen de goederen vrij aan de kinderen.

De kinderen kunnen hun zogenaamde "wilsrechten" uitoefenen in de volgende gevallen:

- a. de langstlevende ouder gaat hertrouwen;
- b. de langstlevende ouder overlijdt;
- c. de stiefouder overlijdt.

De notaris kan over deze "wilsrechten" meer informatie geven.

III. De "andere wettelijke rechten".

In het nieuwe erfrecht zijn voor kinderen mogelijkheden opgenomen om in bepaalde gevallen aanspraak te maken op een "som ineens".

Die "som ineens" moet dan bij voorrang uit de nalatenschap worden betaald.

Kinderen hebben bijvoorbeeld recht op een "som ineens":

- voor verzorging, opvoeding, levensonderhoud en studie;
- als billijke vergoeding voor door het kind verrichte arbeid.

Een bedrijfsopvolger kan in sommige gevallen verzoeken dat goederen die tot de onderneming van de overledene behoorden, aan hem worden overgedragen.

De notaris kan hierover meer informatie geven.

Degene die aanspraak wil maken op een "ander wettelijk recht" doet er goed aan, in verband met de korte vervaltermijnen van negen maanden tot een jaar, binnen acht maanden na het overlijden contact op te nemen met de notaris voor meer informatie.

Uitstel van betaling.

Het kan zijn dat één van de erfgenamen aan de andere erfgenamen geldsommen moet uitkeren in verband met de verkrijging van bepaalde goederen uit de nalatenschap. Als de erfgenaam deze geldsommen niet in één keer kan uitkeren, kan hij via de rechtbank om uitstel van betaling vragen. De rechter kan dan bepalen dat de erfgenaam de andere erfgenamen in termijnen mag betalen.

HOOFDSTUK 5.

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de vraag welke rol de notaris speelt bij de afwikkeling van een nalatenschap.

De notaris en de verklaring van erfrecht.

In de meeste gevallen komen de erfgenamen bij de notaris voor het afgeven van een verklaring van erfrecht. De notaris zal de erfgenamen dan ook inlichten over de verdere stappen die ondernomen moeten worden. Die stappen zijn in deze brochure beschreven.

De notaris en de afwikkeling van de nalatenschap.

Het kan zijn dat de taak van de notaris beperkt blijft tot het afgeven van de verklaring van erfrecht. In veel gevallen echter zullen de erfgenamen de notaris vragen of hij één of meer taken wil uitvoeren bij het afwickelen van de nalatenschap. Dit kan betekenen dat de notaris voor de hele afwikkeling zorgt (zie hoofdstuk 3), maar bijvoorbeeld ook dat de notaris:

- de erfbelastingaangifte verzorgt;
- de aangifte inkomstenbelasting verzorgt;
- de administratie bij de afwikkeling van de nalatenschap voert;
- een rekening en verantwoording opstelt aan het einde van de afwikkeling;
- de verdeling van de nalatenschap verzorgt.

De notaris zal daarbij de afspraken en de tarieven voor de te verrichten werkzaamheden schriftelijk bevestigen aan de erfgenamen.

De notaris en advies over de afwikkeling van de nalatenschap.

Het kan natuurlijk zijn dat één of meer van de erfgenamen de nalatenschap zelf afwickelen, maar af en toe een vraag tegenkomen die zij zelf niet weten te beantwoorden. In dat geval kan de notaris advies worden gevraagd.

Voor algemene vragen kunt u ook terecht:

- bij de notaristelefoon: 0900 – 346 93 93 (€ 0,80 p/m)
(bereikbaar van 09.00-14.00 uur)
- op www.notaris.nl.

Hardenberg
Scholtensdijk 20
0523-261941

Dalfsen
Kerkplein 26
0529-431742

Zwolle
Harm Smeengekade 24
038-4215876

Aan de totstandkoming van deze brochure is de uiterste zorg besteed. Voor informatie die nochtans onvolledig of onjuist is opgenomen wordt geen aansprakelijkheid aanvaard.